Μακεδονικά

Τόμ. 13, Αρ. 1 (1973)

Ο ανέκδοτος Κανονισμός της Ελληνικής Ορθοδόξου Κοινότητας Τυρνόβου Πελαγονίας

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.918](https://doi.org/10.12681/makedonika.918)

Copyright © 2014, Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1973). Ο ανέκδοτος Κανονισμός της Ελληνικής Ορθοδόξου Κοινότητας Τυρνόβου Πελαγονίας. *Μακεδονικά*, 13(1), 439–441. <https://doi.org/10.12681/makedonika.918>

νίς κ.λ.¹. Είχε όμως το γεγονός αυτό αρνητικές επιπτώσεις στην εθνική τους συνείδηση; Για να μην κατηγορηθούμε ως σωβινιστές, θά αφήσουμε να απαντήσει στο ερώτημα αυτό ένας άλλος Βαλκάνιος Ιστορικός, ο Σέρβος Dušan Poronić. "Ο Σέρβος αυτός έρευνητής, στηριζόμενος σε αδιάσειστα ιστορικά στοιχεία, απέδειξε κατά τρόπο σαφή ότι η αλλαγή των επωνύμων των Μακεδόνων απόδημων δεν είχε καμιά σχέση με τις σκέψεις, τα αισθήματα και τις ενέργειές τους² και ότι η ελληνική συνείδηση των αποδήμων αυτών ήταν τόσο έντονη, ώστε ο ήγεμόνας της Σερβίας Miloš Obrenović υποχρεώθηκε να εκδώσει στα 1827 διαταγή, με την οποία τους απαγόρευε να δίνουν στους έαυτούς τους το όνομα "Ελληνες".

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΠΑΠΑΔΡΙΑΝΟΣ

Ο ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΤΥΡΝΟΒΟΥ ΠΕΛΑΓΟΝΙΑΣ

"Αναδιφών εις το 'Ιστορικόν 'Αρχεῖον Μακεδονίας ἀνεύρον ἀντίγραφον τοῦ ἀνεκδότου καὶ ἀγνώστου ἄλλοθεν Κανονισμοῦ τῆς 'Ελληνικῆς 'Ορθοδόξου Κοινότητος Τυρνόβου Πελαγονίας¹, ψηφισθέντος τὴν 6ην 'Απριλίου 1901. Τὸ ἐκ χάρτου λῖαν ἐφαρμόμενον ἀντίγραφον, διαστάσεων 59 x 40, ἀπóκειται εἰς τὸ διασωθὲν τμήμα τοῦ ἀρχείου τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Πελαγονίας, φάκ. 34 (= "Ἐγγραφα καὶ ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Πελαγονίας). Πρόκειται περὶ ἐπισήμου ἐγγράφου θεωρηθέντος παρὰ τοῦ γραμματέως τῆς Μητροπόλεως Μιχαὴλ 'Ιωαννίδου, βεβαιωθέντος παρὰ τοῦ πρωτοσυγγέλλου 'Ιωακείμ² καὶ ἐπιβεβαιωθέντος παρὰ τοῦ Μητροπολίτου 'Αμβροσίου³. 'Ο Κανονισμὸς οὗτος, ὡς καὶ

1. Πρβλ. σκέψεις Ρορονιέ, Ο cincarima, σ. 31.

2. Βλ. Ρορονιέ, Ο cincarima, σ. 30.

3. Βλ. Ρορονιέ, Ο cincarima, σ. 25. Πρβλ. καὶ 'Ιωάννου Α. Παπαδριανού, "Ενας μεγάλος Κοζάνιτης απόδημος: Εὐφρόνιος Ραφαήλ Παπαγιαννούσης-Πόποβιτς (Ἐκδοσις Συνδέσμου Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν Νομοῦ Κοζάνης, ἀριθ. 9), Θεσσαλονίκη 1973, σ. 13.

4. Περὶ τῆς κομπολόως Τυρνόβου βλ. Παντ. Τσάλλη, Τὸ δοξασμένο Μοναστήρι, ἥτοι ἱστορία τῆς πατριωτικῆς δράσεως τῆς πόλεως Μοναστηρίου καὶ τῶν περιχώρων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1830 μέχρι τοῦ 1903, Θεσσαλονίκη 1932, σ. 83-84. 'Απ. Βακαλοπούλου, 'Ιστορία τῆς Μακεδονίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 448-450. Κωνστ. 'Αν. Βαβούσκου, 'Η συμβολὴ τοῦ 'Ελληνισμοῦ τῆς Πελαγονίας εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Νεωτέρας 'Ελλάδος, Θεσσαλονίκη (ΙΜΧΑ, ἀρ. 30) 1959, passim. Στ. Ι. Παπαδόπουλου, 'Εκπαιδευτικὴ καὶ κοινωνικὴ δραστηριότητα τοῦ 'Ελληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα τῆς τουρκοκρατίας, Θεσσαλονίκη (ΕΜΣ-Μακεδονικὴ Βιβλιοθήκη, ἀρ. 31) 1970, σ. 137-138, 144-147. Εἰς τὰ δύο τελευταῖα βιβλία ἅπασα ἡ περὶ Τυρνόβου καὶ Πελαγονίας ἐν γένει βιβλιογραφία.

5. 'Ιωακείμ Σιγάλλας (Μυτιλήνη 1881-Θεσσαλονίκη 1965), Μητροπολίτης πρ. Διδυμοτείχου. 'Εχειροτονήθη διάκονος ἐν Μοναστηρίῳ, ἐνθα διετέλεσε πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως καὶ καθηγητὴς εἰς τὰς σχολὰς μέσης ἐκπαίδευσως.

6. 'Αμβρόσιος Σταυρινός (Κωνσταντινούπολις 1854-1931). Μητροπολίτης Πρεσπῶν καὶ 'Αχριδῶν (ἔδρα Κρούσσοβον) 1895-1896, Σκοπίων 1896-1900, Πελαγονίας 1900-1903. 'Απέθανεν ὡς Μητροπολίτης Δέρκων.

οί λοιποί Κανονισμοί τῶν διαφορῶν κοινοτήτων ἐν τῇ Ὁθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ¹, συντάχθη συμφῶνως τῷ ἄρθρ. 58 τοῦ Νόμου «Περὶ συστάσεως Βιλαετιῶν»² τῆς 7ης Νοεμβρίου 1864 (7 Δεμαξηλαχὴρ 1281), δημοσιευθέντος εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ Χάττι-Χουμαγιού³ τῆς 18ης Φεβρουαρίου 1856 (ἄρχαι μηνὸς Δεμαξηλαχὴρ 1272). Ἐπιφυλασσόμενος διὰ τὴν πλήρη ἱστορικὴν ἐπεξεργασίαν καὶ νομικὴν ἀνάλυσιν τοῦ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Σπουδαστηρίου Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἐκπονοῦμενον *corpus* τῶν Κανονισμῶν τοῦ ὑποδούλου καὶ τοῦ ἐν διασπορᾷ Ἑλληνισμοῦ, ἀρκοῦμαι ἐνταῦθα εἰς τὴν δημοσίευσιν τοῦ κειμένου, ἔχοντος ὡς ἀκολουθῶς:

Ὁ Πελαγωνείας Ἀμβρόσιος ἐπιβεβαίωι Ὁ Πρωτοσύγκελλος Ἰωακείμ βεβαίωι
(Σφραγὶς Μητρ.)

Ἀντίγραφον Κανονισμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Τυρνόβου

Ἀρθρον α'. Ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Κοινότης Τυρνόβου ἀποτελεῖται ἐκ πάντων τῶν Ὁρθοδόξων κατοίκων τῆς χώρας Τυρνόβου τῶν ἀναγνωριζόντων Ὁρθόδοξον ἀρχηγὸν αὐτῶν τὸν Κανονικὸν Μητροπολίτην Πελαγωνείας, ἔχοντων δὲ Ἐφημέριον ἐδλογοῦντα καὶ ἀγιάζοντα τοὺς οἴκους αὐτῶν τὸν παρὰ τοῦ Κυριάρχου Μητροπολίτου διοριζόμενον Ἱερέα καὶ ἐκπαιδευόντων τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν Ἑλληνικαῖς Σχολαῖς.

Ἀρθρον β'. Τὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Τυρνόβου διέπονται ὑπὸ Ἐφοροεπιτροπῆς τετραμελοῦς ἐκλεγομένης ὑπὸ τῶν δικαιομένων πρὸς τοῦτο Μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Τυρνόβου κατ' ἔτος ἀποχωρούντων δύο Μελῶν τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς ἀντικαθισταμένων δι' ἑτέρων δύο εἰς τὸν ὅσον ὥστε δύο τῶν Μελῶν νὰ ἐξασκῶσι διαιτητὴν περίοδον ἐκτὸς τοῦ πρώτου ἔτους ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Κανονισμοῦ τὰ τῶν δικαιομένων δὲ μελῶν τῆς Κοινότητος πρὸς ἐκλογὴν κατὰ τὴν ψηφοφορίαν ἄλλως εἰπεῖν τοὺς καταλόγους τῶν ἐκλογέων καὶ τῶν ἐκλεξιμῶν, καταρτίζει αὐτοδικαίως ὁ Μητροπολίτης Πελαγωνείας, ὅστις καὶ ἐπάγει ἐτησίως τὰς προσήκουσας προσθήκας ἢ ἀφαιρέσεις ἀναλόγως τῆς θέσεως καὶ καταστάσεως τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Τυρνόβου.

Ἀρθρον γ'. Ἡ ἐκλογὴ τῶν Ἐφοροεπιτρόπων γίνεται κατὰ τὰ μέσα Ἀπριλίον ἐκάστου ἔτους ἐν συνεδριάσει προεδρευομένῃ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ἢ τοῦ Κανονικοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ, ἄλλως ἢ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Μητροπολίτου γενομένη θεωρεῖται ἄνευρος.

Ἀρθρον δ'. Οἱ Ἐφοροεπιτροποὶ ὀφείλουσι ἐκ καθήκοντος: 1ον) Νὰ τηρῶσι βιβλίον τῶν τοῦ Ναοῦ προσόδων καὶ δαπανῶν, Καθημερινὸν Καθολικὸν Ταμείον· 2ον) βιβλίον Σχολικῆς Κοινότητος καὶ τῶν ἡνωμένων ἐκπαιδευτηρίων· 3ον) βιβλίον Κτημάτων· 4ον) οὐδεμίαν πληρωμὴν ἢ πρόσδοον ἢ δωρεὰν ἀνωτέραν τῶν 10 γροσιῶν νὰ δέχονται ἢ κάμνουνσιν ἄνευ διπλοτύπων ἀποδείξεων· 5ον) νὰ καταστρώνωσιν ἐτησίως προϋπολογισμὸν, τὸν ὅποιον νὰ τηρῶσιν εὐλαβῶς καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους νὰ ὑποβάλλωσιν ἀπολογισμὸν, καὶ 6ον) ἐν ἀνάγκῃ ἐκτάκτου δαπάνης νὰ ὑποβάλλωσιν τὴν σκέριν αὐτῶν τῷ Μητροπολίτῃ διὰ λεπτομεροῦς ἐκθέσεως ἔχοντες σνημμμένην καὶ τὴν οἴαν γνώμην τῶν ἐμπειρογνομῶνων ἐπὶ τῆς ἐκτάκτου

1. Βλ. Ν. Pantazopoulos, *Community Laws and Customs of Western Macedonia under Ottoman Rule*, «Balkan Studies», τ. 2 (1961), σ. 17 κ.ε.

2. Βλ. τὸ κείμενον εἰς Δ η μ. Ν ι κ ο λ α ῖ δ ο υ, Ὁθωμανικοὶ Κώδικες, τόμ. γ', Κωνσταντινουπόλις 1890³, σ. 2911-2934, ἔνθα ἐν συνεχείᾳ καὶ οἱ λοιποὶ Νόμοι περὶ διοικητικῆς ὀργανώσεως τῆς αὐτοκρατορίας.

3. Βλ. Δ η μ. Ν ι κ ο λ α ῖ δ ο υ, ἔ.α., σ. 2858-2866.

4. Εἰς Τύρνοβον ἐλειτουργοῦν τότε 2 δημοτικὰ σχολεῖα καὶ 1 νηπιαγωγεῖον μὲ 11 συνολικῶς διδασκάλους καὶ 320 μαθητάς, βλ. Σ τ. Ι. Π α π α δ ὀ π ο υ λ ο ν, ἔ.α., σ. 225.

δαπάνης, μεθ' ὃ νὰ ζητῆται ἡ ἀπόφασις τῶν Μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Τυρνόβου, ἥτινα ἀφοῦ ἐγκρίνῃ ὁ Μητροπολίτης, διὰ μειοδοτήσεως ἢ πλειστηριασμοῦ διενεργῆται αὐτή.

Ἐκ τῶν ἐν. Ἐφοροεπιτρόπος ἀκαταλογίστως ἢ αὐτοβούλως διαχειριζόμενος τὰ τῆς Κοινότητος ἡ δαπανῶν ἐν οὐ δέοντι, ἢ ἀνευλαβῶς φερόμενος πρὸς τὸν Ὀρθόδοξον Ἀρχηγὸν ἢ ὀλιγώρως ἔχων περὶ τὴν τήρησιν τινὸς τῶν ἄρθρων τοῦ Κανονισμοῦ τοῦδε, παύεται καὶ ἀπόλλυσι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐφοροεπιτροπεύειν.

Πάνος Ναοὺμ	Νικ. Κ. Κυριαζῆς	Ἰωάν. Γεωργίου	Νικ. Ἀθ. Γράβος
Δημ. Μπέλλας	Κωστής Μιχαήλ	Γεώργ. Ν. Καραμηνᾶς	Νικ. Θεοδώρον
Δημ. Ἰωσήφ	Τάσκος Γεωργίου ¹	Μιχαήλ Στεργίου	Ἀθαν. Κ. Γεωργίου
Εὐάγ. Ζιόγα	Κωστής Θεοχάρους	Γιαννάκης Μιχαήλ	Δημ. Ἰωάννου

Πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ πρωτοτύπου τοῦ ἐπισημειωθέντος κατὰ τὴν Συνεδρίασιν τῆς 6ης Ἀπριλίου 1901.

(Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Πελαγονείας τῇ 7ῇ Μαΐου 1902)

Ὁ Γραμματεὺς

(Σφραγὶς Μητρο.)

Μιχαήλ Ἰωαννίδης

Ὁ Κανονισμὸς τοῦ Τυρνόβου ἐνέχει ἰδιάζουσιν σημασίαν, οὐχὶ βεβαίως διὰ τὴν συντομίαν του ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς γνωστοὺς Κανονισμοὺς ἐτέρων μακεδονικῶν κοινοτήτων, ἀλλ' ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀποτελεῖ κλασσικὸν δεῖγμα ἐβελουσίας καὶ πλήρους ὑποταγῆς τῆς πολιτικῆς συσσωματώσεως εἰς τὸν ἐπιχώριον Μητροπολίτην². Ἡ τοιαύτη ρύθμισις τῶν σχέσεων κοινότητος καὶ Ἐκκλησίας, ὡς πολιτικῆς Ἀρχῆς, θεσπισθεῖσα σιωπηρῶς κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος, εὔρε τὴν νομικὴν τῆς ἑκφρασιν εἰς τὸν «Θεμελιώδη Κανονισμόν τῆς ἐκλογῆς καὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἐν τῷ κλίματι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ὁρόνου ἐνοριακῶν, κοινοτικῶν καὶ ἐπαρχιακῶν Ἀρχῶν» τῆς 4ης Σεπτεμβρίου 1902³, ἐκπονηθέντα παρὰ τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου Προύσης Ναθαναὴλ. Κατὰ ταῦτα, ἐνθ' ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν χαρακτηριστικὸν τῶν ἐπιδιώξεων τῶν συσσωματώσεων ἦτο ἡ τάσις ὅπως ἀποσεισούν τὴν ἐπέμβασιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ μὴ ὀρθόδοξα ζητήματα τῶν καὶ ἀποκτήσουν ἐναντι αὐτῆς αὐτοτέλειαν, ἀντιθέτως κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἀρχὰς τοῦ 20ου, δηλαδὴ εἰς κρίσιμους περιόδους τοῦ ἔθνους, ὅτε οἱ ἐνδοβαλκανικοὶ ἀνταγωνισμοὶ εἰς τὸν ὀθωμανικὸν εὐρωπαϊκὸν χῶρον ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τὸν μανδύαν ἐκκλησιαστικῶν ἐθνοφυλετικῶν, κατὰ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον, διενέξεων, αἱ συσσωματώσεις τῶν ὑποδοῦλων Ἑλλήνων συσπειροῦνται περὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑποτάσσονται εἰς αὐτήν.

ΧΑΡΑΛ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

1. Τὸ δνομά του φέρεται διαγεγραμμένον ἐν τῷ ἀντιγράφῳ.

2. Βλ. Ν. Pantazopoulos, ἔ.α., σ. 20.

3. Ἐξεδόθη αὐτοτελῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει 1902, ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου.